

Uskontojen yhteistyö Suomessa –
USKOT-foorumi ry

Islam Suomessa

- nykytila ja haasteet

Aino Vihonen & Sharmarke Said Aw-Musse

USKOT - RESA - CORE

ISLAM SUOMESSA

– nykytila ja haasteet

© Uskontojen yhteistyö Suomessa – USKOT-foorumi ry
Helsinki 2024

ISBN 978-952-65396-8-3 (pehmeäkantinen)

ISBN 978-952-65396-9-0 (PDF)

Taitto: Elina Iskala

Sisältö

Johdanto	2
Haastattelut	4
Muslimit Suomessa: historia	5
Muslimiyhteisöt Suomessa	6
Islamilaiset yhdyskunnat ja rukoushuoneet Suomessa	8
Pääkaupunkiseutu	8
Muu Suomi	9
Islamilaiset yhdistykset ja järjestöt Suomessa	9
Yhteistyöverkostot	9
Musliminaisten järjestöt	10
Nuorisojärjestöt	10
Kasvatukselliset järjestöt	11
Tilat	11
Toiminta	13
Hautaustoimi	14
Vapaaehtoistyön merkityksellisyys	14
Monenkeskinen yhteistyö	15
Uskontojen välinen yhteistyö	16
Muslimit osana yhteiskuntaa	17
Ennakkoluulot	18
Islamofobia	19
Mediakuva	20
Syrjintä	21
Häirintä	22
Työelämä	24
Vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnassa	26
Yhteisöjen kohtaamat haasteet	27
Tuki valtiolta	28
Kirjallisuus ja lähteet	29
Kirjallisuus	29
Verkkolähteet	30
Liitteet	31
Haastattelukysymykset	31

Aino Vihonen & Sharmarke Said Aw-Musse

ISLAM SUOMESSA

Johdanto

Muslimit ovat perustamisesta asti olleet aktiivisesti mukana uskontojen yhteistyöjärjestö USKOT-foorumin dialogityössä. USKOT-foorumissa jäseninä ovat yhteisöt. Hallituksessa on edustaja Suomen Islam-seurakunnasta ja toisesta muslimijäsenyhteisöjen edustajasta käydään parhaillaan neuvotteluja. USKOT-foorumin jaostoissa on kutsuttuina asiantuntijoina laajasti muslimeja. USKOT-foorumi rakentaa suomalaista uskontodialogiverkostoa, jossa jäsenten äänet tulevat kuuluviin.

USKOT-foorumin tavoitteena on vaalia ja edistää yhteiskuntarauhaa tukemalla uskontojen välistä vuoropuhelua, yhteistyötä ja keskinäistä kunnioitusta. Ulkoministeriö tukee vuosina 2023–2024 USKOT-foorumin hanketta Pohjoismaisen uskontodialogin vahvistaminen. Tämä raportti islamista Suomessa on osa hanketta. Raportin tavoitteena on kuulla muslimiyhteisöjä heitä koskevissa asioissa ja vahvistaa keskinäistä luottamusta.

Muslimit ovat kristittyjen jälkeen toiseksi suurin uskonnollinen ryhmä Suomessa. Hyvinvointivaltion ja yhteiskuntarauhan ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi on tärkeää kuulla suomalaisten muslimien kokemuksia ja tarpeita. Samalla viranomaisyhteistyötä voidaan kehittää molempia osapuolia hyödyttävään suuntaan. Uskontoyhteistyö lisää mahdollisuuksia dialogille ja näin voidaan löytää ratkaisuja laajempiin yhteiskunnallisiin ongelmiin. Toimiva uskontoyhteistyö vähentää vastakkainasettelua ja disinformaatiota. Uskonnot voidaan nähdä myönteisenä voimavarana ja resilienssiä parantavana tekijänä. Kaikkiällä yhteiskunnassa, missä

tehdään yhdenvertaisuustyötä, tulee käsitellä myös uskontoja. Demokratiaa vahvistetaan tuomalla vähemmistöjen ääni kuuluviin.

USKOT-foorumi kartoittaa islamia Suomessa haastatteluiden perusteella ja luo listan moskeijoista yhteystietoineen. Tarkoituksena on tuoda ajantasaista tietoa viranomaisten ja päättäjien käyttöön. Haastatteluissa muslimien omaa ääntä kuullaan heitä koskevissa asioissa. Haastattelussa on kartoitettu viiden islamilaisen yhteisön muotoa ja alkuperää, sekä yhteisössä esille nousseita kokemuksia vihapuheesta ja häirinnästä. Tässä raportissa tiivistykset tutkijan tuloksista ja konsultin suosituksista on korostettu muusta tekstistä laatikoihin.

Jatkossa suositellaan haastatteluiden laajentamista laajemmalle Suomeen tutkimusaineiston monipuolistamiseksi. Tämä raportti keskittyy lähes täysin pääkaupunkiseudulle Turku lukuun ottamatta, mutta antaa silti arvokasta tietoa alueilla toimivista yhdyskunnista, sekä kohdatusta rasismista ja häirinnästä. Haastatteluista kerättiin muistiinpanot, jotka haastatellut saivat vielä kommentoitavaksi. USKOT-foorumin kutsumana teologian maisteri Aino Vihonen ja konsulttina toiminut Sharmarke Said Aw-Musse ovat keränneet selvitykseen taustamateriaalia, tehneet haastattelut ja kirjoittaneet tekstin.

Haastattelut

Kartoituksessa haastateltiin pientä joukkoa islamilaisia yhdyskuntia. Haastatteluita on yhteensä viisi kappaletta, keskittyen pääkaupunkiseudulle ja Turkuun. Haastateltuina on Helsingissä Resalat, Rabita ja Helsingin islam keskus (Pasilan moskeija), Vantaalla Koivukylän moskeija ja Turussa Turun islamilainen yhdyskunta. Haastatteluissa on ollut mukana uskonnollisen yhdyskunnan hallituksen jäseniä, puheenjohtajia ja muita johtohahmoja, jotka ovat perehtyneitä yhteisönsä toimintaan ja sen jäsenistöön. Haastattelut toteutettiin Teamsin ja lähitapaamisten kautta ja niistä kirjoitettiin muistiinpanot, joita haastatellut saivat vielä kommentoida.

Yhdyskunnan nimi	Sijainti	Perustamis- vuosi	Rekisteröityminen uskonnolliseksi yhdyskunnaksi	Arviot jäsen- määristä
Rabita	Helsinki	1982	1987	noin 4860
Turun islamilainen yhdyskunta	Turku	1992	2008	noin 1000
Resalat	Helsinki	2004	2004	noin 1600
Helsingin Islam keskus	Helsinki	1994	1994	noin 4000
Koivukylän moskeija	Vantaa	2012	2012	noin 400

Taulukko haastateltujen yhdyskuntien perustiedoista.

Kaikki haastatellut yhdyskunnat ovat yli kymmenen vuotta vanhoja. Vanhin haastatelluista moskeijoista on perustettu vuonna 1982, uusin vuonna 2012. Perustamisen ja rekisteröinnin välinen aika vaihtelee ja osa yhdyskunnista on rekisteröitynyt vain muutama vuosi perustamisen jälkeen, kun taas osalla siihen on mennyt useampi vuosi. Esimerkiksi Turun islamilainen yhdyskunta on aloittanut toimintansa yhdistyksenä vuonna 1992, mutta se on rekisteröity uskonnolliseksi yhdyskunnaksi vuonna 2008.

Tarvetta yhdyskunnan perustamiselle on perusteltu sekä hengellisin että yhteisöllisin perustein. Myös oman kulttuurin ylläpitäminen on motivoinut perustamaan yhteisöjä,

joka tuo samasta taustasta olevia ihmisiä yhteen. Maahanmuuton lisääntyttyä 1990-luvulla tarve ylläpitää omaa kulttuuria ja uskontoa kasvoi.

Muslimit Suomessa: historia

Suomessa on ollut muslimeja toista sataa vuotta. Suomen vanhin muslimivähemmistö, tataarit, tulivat Suomeen jo 1800-luvulla Venäjän armeijan sotilaiden mukana. Suomen ensimmäinen islamilainen yhdyskunta perustettiin vuonna 1925, kaksi vuotta sen jälkeen, kun vuoden 1923 uskonnonvapauslaki astui voimaan. Tataarit olivat pitkään ainoa merkittävä muslimiyhteisö Suomessa. 1980-luvun jälkeen muslimien määrä alkoi kasvamaan muslimimaahanmuuttajien ja erityisesti pakolaisten myötä. Samoin myös 1980-luvulla perustettiin Suomessa ensimmäinen ei-tataarien yhdyskunta. Aluksi pakolaisia saapui pääosin Somaliasta ja myöhemmin myös muista muslimienemmistöisistä maista, kuten Irakista ja Iranista. Suurin osa Suomen muslimeista on 1990-luvulla saapuneita pakolaisia ja heidän lapsiaan. Islamia ei voida pitää enää vain maahanmuuttajien uskontona, sillä iso osa Suomen muslimeista on syntynyt Suomessa ja asunut täällä aina. Islam on siis myös osa suomalaisuutta. Muslimien määrään Suomessa vaikuttavat maailmalla tapahtuvat konfliktit, kuten sodat. Esimerkiksi huomattava osa vuonna 2015 tulleista pakolaisista oli paossa ISISiä ja muita ääriryhmiä. (Hämeen-Anttila 2017, 166; Pauha, Onnisekka & Bahmanpour 2017, 104; Pauha & Konttori 2022, 14).

Haastattelujen tuloksia: Resalat-moskeijan edustajat korostivat haastattelussa, että heidän yhteisönsä ovat kasvaneet erityisesti 1990-luvulla saapuneiden maahanmuuttajien myötä. Heille moskeija on ollut keskeinen uskonnollinen ja yhteisöllinen tukipilari. Turun islamilaisessa yhdyskunnassa haastateltavat kertoivat, että pakolaisuus on ollut tärkeä taustatekijä monien jäsenten elämässä, ja moskeija tarjoaa heille myös sosiaalista tukea.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija on todennut, että islamin juurtuminen Suomeen on seurausta 1980-luvun jälkeisestä maahanmuutosta. Konsultti korostaa, että pakolaisten mukana tullut muslimiväestö on muokannut islamin asemaa osana suomalaista kulttuuria.
2. Tutkija näkee, että islam on siirtynyt maahanmuuttajien uskonnosta osaksi laajempaa suomalaista yhteiskuntaa, erityisesti nuorten, Suomessa

syntyneiden muslimien kautta. Konsultin näkemyksen mukaan tämä nuorempi sukupolvi tulee vahvistamaan islamin asemaa osana suomalaista arkea ja kulttuuria.

Muslimiyhteisöt Suomessa

Muslimien tarkkaa lukumäärää on vaikea arvioida, sillä kaikki suomessa asuvat muslimit eivät ole rekisteröityneet yhdyskuntaan, ja siten eivät näy tilastoissa. Vielä 1990-luvun alussa Suomessa asui arviolta vain noin tuhat muslimia. Tilanne on kuitenkin muuttunut, ja muslimien lukumäärä on kasvanut. (Pauha, Onniselkä & Bahmanpour 2017, 105). Vuonna 2019 Suomessa asuvien muslimien tai muslimitaustaisten henkilöiden määräksi arvioitiin yli 120 000 henkilöä, kun rekisteröityihin islamilaisiin yhdyskuntiin kuuluu vain noin 19 000 jäsentä. Väli on siis suuri. Uskonnollinen aktiivisuus eri ryhmissä ja yksilöiden välillä vaihtelee hyvinkin suuresti ja tuo muslimien joukko on moninainen ja kirjava. Noin puolet Suomen muslimeista asuu pääkaupunkiseudulla Helsingissä, Vantaalla ja Espoossa. (Pauha & Konttori 2022, 11–14). Muslimien määrä tulee kasvamaan tulevaisuudessa. Yhdysvaltalainen PEW-tutkimuskeskus on ennustanut, että vuonna 2050 Suomen väestöstä 4,2 %–15 % on muslimeita. (Pauha, Konttori 2022, 11).

Toisin kuin monissa muissa Euroopan maissa, Suomessa muslimiväestö koostuu tasaisesti eri maista tulleista muslimeista, eivätkä mitkään tietyt maat tai etnisyydet korostu tilastoissa. (Pauha 2018, 4). Suomessa muslimien joukko voidaan jakaa kolmeen ryhmään: 1) siirtolaiset, 2) kansallisen vähemmistön aseman omaavat tataarit ja 3) käännynnäiset ja maahanmuuttajien lapset, jotka ovat syntyneet tai kasvaneet Suomessa. (Pauha, Onniselkä & Bahmanpour 2017, 110). Suomessa osa muslimeista on käännynnäisiä. Aiemmin kääntymistä tapahtui etenkin muslimimiehen kanssa avioituneiden naisten keskuudessa. Nykyään yhä useammat, myös miehet, kääntyvät uskonnollisen etsinnän tuloksena, esimerkiksi ilman kumppanin vaikutusta. Yleisemmin käännyttään sunnalaiseksi sen tunnettavuuden vuoksi. Lisäksi sunnalaisuudesta löytyy enemmän tietoa internetissä. (Pauha 2022, 12, 37)

Kaikki haastatellut yhdyskunnat ovat hyvin monikulttuurisia ja jäseniä on monesta eri maasta. Yleisimmät mainitut kulttuuritaustat ovat arabit, somalit, afgaanit, kurdit,

kosovolaiset, turkkilaiset, pakistanilaiset ja intialaiset. Samaan tapaan kieliä on useita yhteisössä. Kaikissa yhdyskunnissa kuitenkin käytetään yleiskielinä suomea, arabiaa ja englantia. Muita mainittuja kieliä on farsi, somali, dari.

Islamin suurimmat suuntaukset ovat sunnalaisuus ja shiialaisuus. Näiden lisäksi on eri alasuuntauksia ja koulukuntia. Arvioiden mukaan suomalaisista muslimeista noin neljäsosa on shioja ja näistä valtaosa 12-shiialaisia. Jos shiialaisten määrää suomalaisessa islamissa vertaa koko maailman suhteeseen, voidaan todeta, että suomalaisessa islamissa korostuu shiialaisuus. Uskonnollisiin vähemmistöihin kohdistuvan syrjinnän ja sarron vuoksi uskonnolliset vähemmistöt ovat ylliedustettuina maahanmuuttajien keskuudessa. Esimerkiksi Afganistanista Suomeen tulleiden pakolaisten joukossa on ollut paljon shiialaisia hazaroita. Vaikka shiitit ovat suuri ja yhteiskunnallisesti huomattava vähemmistöryhmä, Suomen shiialaisia ei ole tutkittu juuri lainkaan, vaan tutkimus on keskittynyt erityisesti somaleihin ja tataareihin, jotka edustavat sunnalaista islamia. (Bahmanpour & Pauha 2022, 36–37).

Haastatteluissa tuli ilmi, kuinka etenkin vanhimmat islamilaiset yhdyskunnat eivät edusta mitään tiettyä islamin suuntausta. Niiden perustamisaikana jäsenten määrä ja monimuotoisuus on vielä ollut niin suurta, että erillisten yhteisöjen perustaminen on ollut hankalaa. Sen sijaan myöhemmin perustetut yhdyskunnat saattavat painottaa enemmän johonkin tiettyyn demografiaan. Tilaisuuksiin osallistujia ei jaotella opinsuuntausten mukaan. Esimerkiksi Turun islamilainen yhdyskunta ei ole sääntöihinsä tai toimintaansa omaksunut mitään tiettyä opinsuuntaa. Resalat puolestaan on suurin shiiaiyhteisö Suomessa ja toimii pienempien shiiaiyhteisöjen tukena, mutta ei toimi virallisesti kattoyhteisönä.

Haastattelujen tuloksia: Haastatteluissa moskeijoiden edustajat korostivat, että osallistujamäärät ovat usein suurempia kuin virallisten jäsenten määrä. Esimerkiksi Helsingin Islam Keskuksessa arvioidaan olevan noin 4 000 jäsentä, mutta perjantairukouksiin osallistuu usein enemmän ihmisiä. Vantaalla Koivukylän moskeijassa arvioitiin, että heidän jäsenmääränsä on noin 400, mutta suurten juhlien aikaan osallistujamäärät voivat olla jopa kolminkertaisia.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija korostaa, että muslimiyhteisöjen uskonnollinen aktiivisuus vaihtelee suuresti, ja tätä on vaikea tilastoida. Konsultti huomauttaa, että

rekisteröityneiden ja osallistuvien jäsenten välinen ero tekee väestömäärän arvioinnin haastavaksi.

2. Tutkija toteaa, että muslimiyhteisöt ovat monimuotoisia, ja alueellinen keskittyminen pääkaupunkiseudulle tuo mukanaan erityisiä tarpeita. Konsultti korostaa, että tämä edellyttää erillistä huomiota yhteiskunnallisessa päätöksenteossa ja suunnittelussa.

Islamilaiset yhdyskunnat ja rukoushuoneet Suomessa

Suomessa islamilaisia yhdyskuntia on Kirkon tutkimus- ja koulutusyksikön ylläpitämän Uskonnot Suomessa -tietokannan mukaan yli 100. (Yhteisöt, Uskonnot Suomessa sa.). Toimivia moskeijoita on noin 80 ja näistä suurin osa sijaitsee pääkaupunkiseudulla. Ohessa on käyty läpi suurimpia islamilaisia yhdyskuntia. Tiedot ovat yhdyskuntien ja järjestöjen omilta sivuilta tai uskonnot.fi sivustolta.

Pääkaupunkiseutu

Suomen Islam-seurakunta muodostuu yksinomaan tataareista ja sen toiminta keskittyy Helsinkiin ja Tampereelle. Toiseksi vanhin islamilainen yhdyskunta on Suomen Islamilainen yhdyskunta Lönnrotinkadulla, Helsingin keskustassa. Yhdyskunta perustettiin jo 1980-luvulla. Jäseniä yhdyskunnalla on noin 3 000 ja kävijät edustavat useita eri etnisyyksiä. (Suomen Islamilainen Yhdyskunta, sa.).

Suomessa on kymmenkunta rekisteröityä shiialaista yhdyskuntaa, joista suurin on *Resalat Islamilainen Yhdyskunta* noin tuhannella jäsenellä. Yhdyskunnalla on oma rukoushuone ja kulttuurikeskus Helsingissä. (Resalat Islamilainen Yhdyskunta – Suomen Ähl- Beit, sa.).

Helsinki Islam Keskus on perustettu 1990-luvulla. Yhdyskuntaan kuuluu noin 3 000 jäsentä, ja siten on lukumääräisesti yksi suurimmista islamilaisista yhdyskunnista. Helsinki Islam Keskuksella on oma rukoushuone Pasilassa. Nykyään jäsenistö on etnisesti monipuolista, aiemmin sen ollessa somalienemmistöinen. (Helsinki Islam Keskus, sa.).

Helsingin Islam Seurakunta on perustettu 2006. Yhdyskunnan yhteydessä toimii Islam kultür merkelezi birligi Finlandiya. Yhdyskunnalla on oma rukoushuone ja heidän tarkoituksenaan on myös edistää Turkin kielen ja kulttuurin tuntemusta Suomessa. Jäseniä heillä on noin 500. (Helsingin Islam Seurakunta, sa.).

Suomen Islam-keskus on perustettu 1990-luvulla ja jäseniä sillä on muutama sata. Jäsenistä suurin osa on lähinnä pakistanilaistaustaisia. Myös Suomen Islam-keskuksella on rukoushuone. Yhdyskunnan rukoushuone sijaitsee Kalliossa, Helsingissä, ja saarnaaminen tapahtuu urduksi. (Salminen & Pietarinen, 2015).

Muu Suomi

Muualla Suomessa rukoushuoneita on ainakin Tampereella, Turussa, Lahdessa, Lohjalla, Jyväskylässä, Kuopiossa, Vaasassa, Seinäjoella, Lappeenrannassa, Joensuussa, Oulussa, Kajaanissa, Kemissä ja Rovaniemellä. Rekisteröityjen yhdyskuntien lisäksi on olemassa rekisteröimättömiä islamilaisia yhdyskuntia ja tavallisina yhdistyksinä (rekisteröimätön tai rekisteröity) toimivia muslimien yhteenliittymiä.

Islamilaiset yhdistykset ja järjestöt Suomessa

Myös järjestöt ovat oleellinen osa Suomen islamilaista kenttää. Niiden määrä ja aktiivisuus on kasvanut viime vuosina vastaten Suomen muslimien tarpeisiin. Järjestöt eivät itsessään ole uskonnollisia toimijoita, mutta niiden toiminta perustuu islamin perusteisiin. Järjestöt voidaan karkeasti jaotella muslimien keskinäistä yhteyttä rakentaviin järjestöihin ja musliminaiisiin tai -nuoriin kohdistuviin järjestöihin.

Yhteistyöverkostot

Suomen muslimiliitto on perustettu vuonna 2011. Jäseninä on muita muslimijärjestöjä, islamilaisia yhdyskuntia ja yksittäisiä henkilöjäseniä. Se nimeää ydintehtäväkseen toimia Suomen muslimien edunvalvojana. Tämän lisäksi se järjestää yhteisiä koulutuksia ja toimintaa muslimille. Toiminta perustuu vapaaehtoistoiminnalle ja yksittäisille lahjoituksille. Yhdistys on ollut vaikeuksissa rahoituksen puutteen vuoksi ja näin toiminta on myös hiipunut, eikä yhdistys ole enää aktiivinen.

Suomen islamilainen neuvosto (SINE) on muslimien yhteistyöverkosto, joka ei ole enää toiminnassa. SINE perustettiin vuonna 2006 ja se edusti kymmeniä eri yhdyskuntia kattojärjestönä vuoteen 2023 saakka. Järjestö oli aktiivinen

suomalaisella järjestökentällä ja on myös uskontodialogia ajavan USKOT-foorumi ry:n perustajajäsen.

Suomen Muslimifoorumi ry on perustettu vuonna 2020 tarpeeseen muodostaa muslimien yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuutta lisäävä yhteistyöelin ja asiantuntijaorganisaatio. Suomen Muslimifoorumin tarkoituksena on edistää muslimiväestön hyvinvointia sekä erityisesti tukea tulevien sukupolvien islamilaista identiteettiä kehittämällä islamilaisten yhteisöjen toimintaa sekä tukemalla muslimiyhteisön koulutusta. Keskeisenä tehtävänä on edistää muslimiyhteisön yhtenäisyyttä luomalla keskustelufoorumi, johon kaikki muslimit ovat tervetulleita, riippumatta siitä kuuluvatko he islamilaisiin yhteisöihin vai eivät.

Musliminaisten järjestöt

Suomen Musliminaiset ry on rekisteröitynyt yhdistys. Yhdistyksellä ei ole nettisivuja tai muuta tietoa saatavilla. *Amal ry* on yhdistys, jonka tarkoituksena on islamin arvoihin perustuen tukea tyttöjä ja naisia löytämään sopivia tukitoimia ongelmatilanteissa, tukea ja edistää tyttöjen ja naisten hyvinvointia, sekä kehittää tyttöjen ja naisten tukipalveluita erityisesti haavoittuvassa asemassa oleville. Tämä toteutuu järjestämällä ohjausta ja neuvontaa, moniammatillisia tukitoimia, vertaistukitoimintaa ja koulutusta.

Nuorisojärjestöt

Nuorisojärjestöille yhteistä on rakentaa siltoja moni-identiteettisyyden ja monikulttuurisuuden tuomiin haasteisiin musliminuorten jokapäiväisessä elämässä Suomessa. *Nuoret Muslimit Ry* on vuonna 2012 perustettu valtakunnallisesti aktiivinen ja tunnettu musliminuorisojärjestö, joka toimii sillanrakentajana muslimiyhteisöjen ja muiden väestöryhmien välillä. *Nuorten Muslimien Foorumi* on vuonna 2004 rekisteröity yhdistys, joka asettaa visiokseen toimia musliminuorten äänenä Suomessa voimaannuttamalla, kannustamalla ja osallistamalla yhteisen tulevaisuuden puolesta. Yhdistyksen tarkoituksena on tarjota väylä, jota kautta nuoret voivat yhdistää rikkaat kulttuuritaustansa rikkaaseen suomalaiseen kulttuuriin. *Mahdin nuoret ry* on Resalat yhteisön ohessa toimiva nuorisojärjestö. Järjestön toimintaa sisältää yhteisöllisiä aktiviteetteja ja juhlia, sekä suurimpien suomalaisten juhlapyhien yhteydessä järjestettyjä iltamia.

Kasvatukselliset järjestöt

Pilarit ry on islamilaisen kasvatuksen tukemiseen vuonna 2007 perustettu rekisteröitynyt yhdistys. Yhdistyksen tavoitteena on tarjota tietoa islamilaisesta kasvatuksesta sekä tukea lasten ja nuorten kanssa toimivien valmiuksia kohdata muslimilapsi/-nuori. *Pilarit ry* haluaa rohkaista musliminuoria toimimaan aktiivisesti yhteiskunnassa muslimi-identiteettinsä säilyttäen.

Haastattelujen tuloksia: Suomessa toimivat muslimijärjestöt, kuten *Amal ry*, *Nuoret Muslimit ry*, ja muslimifoorumi keskittyvät tukemaan muslimiyhteisöjen hyvinvointia ja yhteiskuntaan integroitumista. Järjestöt tarjoavat tukea erityisesti naisille, nuorille ja perheille sekä edistävät kulttuurisia ja uskonnollisia arvoja. Järjestöjen rooli on tärkeä muslimien identiteetin tukemisessa ja kotoutumisprosessissa.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija korostaa muslimijärjestöjen merkitystä yhteisön voimaannuttamisessa ja muslimien integroimisessa suomalaiseen yhteiskuntaan.
2. Tutkija toteaa, että muslimijärjestöt toimivat tärkeänä siltojen rakentajana eri kulttuurien välillä. Konsultti ehdottaa tiiviimpää yhteistyötä kunnallisten palvelujen ja järjestöjen välillä.

Tilat

Suomi eroaa muista Euroopan maista sillä, ettei maan pääkaupungissa Helsingissä ole minareetillista moskeijaa, mikä olisi rakennettu varta vasten moskeijaksi. Suomen tataarien Suomen Islam-seurakunnan 1940-luvulla rakennettu moskeija Järvenpäässä on Suomen ainoa varta vasten moskeijaksi valmistunut minareetillinen rakennus. (Moisio, 2013). Helsinkiin kaavailtiin suurmoskeijaa luvun 2010 lopulla kun Suomen Muslimiliitto ry, Suomen Musliminaiset ry sekä Kulttuuri- ja uskontofoorumi Fokus ry jättivät Helsingin kaupunginhallitukselle tontinvaraushakemuksen vuonna 2015. Suurmoskeijan tarkoitus oli olla kaikille avoin moskeija. Hankkeesta käytiin runsaasti pääosin negatiivissävytteistä keskustelua ja vuonna 2017 hanke hylättiin suurimmaksi osin epäselvän rahoituksen takia. Epäselvän rahoituksen lisäksi suurmoskeijan pelättiin radikalisoivan muslimeja. (Konttori 2022, 23–24).

Haastattelujen perusteella monet yhdyskunnat kärsivät liian pienistä toimitiloista. Tilaa tarvitaan lisää sekä osallistujamäärän kasvun vuoksi, mutta myös kasvavan muun toiminnan vuoksi. Moskeija on useimmiten vuokralla tilassa, jossa se toimii. Pidemmän historian omaavat vuokralla olleet yhdyskunnat ovat muuttaneet useaan otteeseen perustamisensa jälkeen. Esimerkiksi Helsingin Islam keskus on muuttanut 30 vuoden aikana viisi kertaa, kunnes vuonna 2002 se osti itselleen tilat Pasilasta. Suurimmat hankaluudet tilojen hankkimisen suhteen ovat liittyneet varainkeruuseen, jotta yhdyskunnalla olisi varaa omaan kiinteistöön. Moskeijoina toimivia tiloja ei ole rakennettu moskeijakäyttöön, jolloin tilankäyttöön liittyviä ongelmia syntyy esimerkiksi rukoussuunnan suhteen.

Haastattelujen mukaan parhaiten yhteisöä palvelevat tilat olisivat monimuotoiset eivätkä vain uskonnon harjoittamiseen. Mahdollisesti niiden avulla voisi kerätä varoja toimintaan, ettei kaikki olisi lahjoitusten ja jäsenmaksujen varassa. Yhdyskunta voisi esimerkiksi järjestää kurssi- ja opetustoimintaa osittain maksullisesti. Yhteisöt ovat myös avoimia tarjoamaan ostopalvelutoimintaa kunnalle, sillä yhteisö tavoittaa monet asiakkaat. Näin myös kunta voi hyötyä moskeijoiden toiminnasta.

Haastattelujen tuloksia: Haastattelut osoittivat, että monilla moskeijoilla on tilahaasteita. Esimerkiksi Resalat-moskeijassa Helsingissä korostettiin, että nykyiset tilat eivät riitä vastaamaan kaikkien kävijöiden tarpeisiin, ja Turun islamilaisessa yhdyskunnassa nostettiin esiin tarve suuremmille tiloille uskonnollisen ja yhteisöllisen toiminnan lisäämiseksi.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija toteaa, että islamilaiset yhdyskunnat Suomessa ovat erittäin monikulttuurisia, ja tämä näkyy kielten ja kulttuurien moninaisuutena rukousshuoneissa. Samalla moskeijat kärsivät liian pienistä tiloista, mikä rajoittaa osallistujamääriä ja tilaisuuksien järjestämistä. Konsultti korostaa, että tämä moninaisuus tuo haasteita yhteisötoiminnan ylläpitämiseen, mutta vahvistaa yhteisöllisyyttä. Konsultti myös suosittelee, että moskeijoille annetaan lisää tukea tilakysymysten ratkaisemiseksi.
2. Tutkija toteaa, että vanhemmat islamilaiset yhdyskunnat, kuten tataarien yhteisö, ovat säilyttäneet asemansa tärkeinä toimijoina, mutta uudemmat moskeijat ovat nopeasti kasvattaneet vaikutusvaltaansa. Konsultti näkee tämän kehityksen tuovan mahdollisuuksia vahvempaan yhteistyöhön eri muslimiryhmien välillä.

Toiminta

Moskeijoiden toimintaan kuuluu oleellisena osana rukoushetkien järjestäminen. Toiminta ei kuitenkaan rajoitu tähän, vaan se voidaan jaotella haastattelujen perusteella kolmeen osa-alueeseen: hengelliseen toimintaan, yhteisölliseen toimintaan ja yhteiskunnalliseen toimintaan.

Hengellinen toiminta

Yksikään haastatelluista moskeijoista ei tarjoa vain uskonnollista toimintaa, vaan myös sosiaalisia ja yhteiskunnallisia palveluita. Palvelut ovat siis moninaiset, mikä myös lisää osallistujien määrää moskeijoissa. Hengellistä toimintaa ovat rukoushetket, joista perjantain rukoushetki vetää eniten kävijöitä puoleensa. Moskeijat järjestävät myös islaminopetusta. Tilojen pieni koko osallistujamäärään nähden tulee ilmi etenkin suurten juhlien, kuten ramadanin päätösjuhlan Eidin aikaan.

Yhteisöllinen toiminta

Islamilaisia yhdyskuntia ei ole perustettu palvelemaan vain suomalaisten muslimien hengellisiä tarpeita. Tiloja ei käytetä vain rukoiluun, vaan myös kulttuurilliseen ja yhteiskunnalliseen toimintaan. Moskeijat toimivat usein myös matalan kynnyksen kulttuuri- ja koulutuskeskuksina. Yhdyskunnat ja tilat palvelevat myös suomalaisten muslimien sosiaalisia ja yhteiskunnallisia tarpeita. Esimerkiksi Helsingin Islamilaisen keskuksen tiloissa toimii myös kahvila-ravintola, halal-kauppa ja vainajien pesu- ja siunaustilat. Hautauspalvelujen lisäksi on myös juhlatiloja.

Yhteiskunnallinen toiminta

Yhdyskunnilla on myös erinäisiä toimikuntia, jotka vastaavat yhteisön moninaisesta osallistamisesta. Näihin lukeutuu mm. nuorten ja naisten lautakunnat. Helsingin Islamilaisella keskuksella on myös sovittelulautakunta, joka hoitaa yhteisön sisäisiä erimielisyyksiä, mikäli ne eivät sisällä rikoksia. Rikosten kohdalla otetaan yhteys poliisiin ja ajoittain tehdään myös yhteistyötä poliisin kanssa asian selvittämiseksi. Keskuksella on myös infopiste, joka tarjoaa käännösapua mm. Kelan kanssa toimimiseen ja työhakemusten kirjoittamiseen. Turun moskeijasta imaami tekee myös vierailuja vankilaan, josta on sovittu yhteistyössä viranomaisten kanssa.

Haastattelujen tuloksia: Haastatteluissa moskeijoiden edustajat korostivat, kuinka tärkeää on tarjota laaja kirjo palveluita uskonnollisten tilaisuuksien lisäksi. Esimerkiksi Helsingin Islam Keskuksessa on rukoushetkien lisäksi kahvila ja halal-kauppa, ja Turun moskeijassa imaami tekee vierailuja vankiloihin.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija on havainnut, että moskeijat eivät ole vain hengellisen toiminnan keskuksia, vaan myös sosiaalisen tuen ja yhteisöllisen toiminnan paikkoja. Konsultti korostaa, että tämä auttaa maahanmuuttajia integroitumaan paremmin suomalaiseen yhteiskuntaan.
2. Tutkija huomauttaa, että moskeijoiden toiminta kattaa myös viranomaisasioiden hoitoa ja käännöspalveluja, mikä auttaa yhteisöjä päivittäisissä haasteissa. Konsultti näkee tässä mahdollisuuden vahvistaa yhteistyötä viranomaisten ja moskeijoiden välillä.

Hautausoimi

Suomessa muslimien käytössä olevat hautausmaa-alueet ovat riittämättömiä. Pääkaupunkiseudun, Helsingin, Vantaan ja Espoon, seurakunnilla on kolme muslimille varattua hautausmaa-aluetta. Muualla Suomessa ainakin Kirkkonummella, Järvenpäässä, Porvoossa, Turussa, Tampereella, Lahdessa, Oulussa, Kuopiossa ja Joensuussa hautausmailla on huomioitu muslimien hautaus. (Hautausmaat, sa.).

Helsingissä ja Turussa on Suomen Islam-seurakunnan omistamat ja ylläpitämät hautausmaat seurakunnan omia jäseniä varten. Helsingin Hietaniemen hautausmaalla on alue, joka on tarkoitettu ainoastaan Suomen Islam-seurakunnan jäsenille. Muslimit saavat näiltä hautausmailta hautapaikan maksua vastaan. Hautausmaat ovat Suomen evankelisluterilaisen seurakunnan omistamia, joista joissakin hautausmaista on annettu osa vain muslimien käyttöön. Useilla hautausmailla alue on suunnattu myös muiden uskontojen vainajille sekä tunnustuksettomille vainajille. (Hautausmaat, sa.).

Vapaaehtoistyön merkityksellisyys

Resalatia lukuun ottamatta haastateltujen moskeijoiden toiminta toimii täysin vapaaehtoisvoimin. Ajoittain vapaaehtoisille on mahdollista tarjota kertapalkkioita, ilmaisaterioita ja matkakorvauksia. Aktiiveilla on moskeijalla tehdyn

vapaaehtoistyön lisäksi päivätyö, jolloin aikaa ja resursseja on rajatusti. Panostus yhteisön toimintaan on kuitenkin suurta ja usein myös yhteiskunnallisesti merkittävä työ tehdään palkatta. Esimerkiksi Pasilan moskeijalla tarjotaan käänösapua viranomaisten kanssa toimimiseen ja paperisten hakemusten tekemiseen.

Kaikilla moskeijoilla on hyvät suhteet viranomaisiin, kuntiin ja kaupunkeihin ja yhteistyöhön on helppoa ja siihen on luontevaa lähteä mukaan. Vastapainoksi kuitenkin toivotaan, että myös moskeijoista lähtöisin olevat yhteistyöpyynnöt otettaisiin myös vastaan. Haastateltavien toiveena on konkreettisempi yhteistyö, jossa moskeijoiden ja uskonnollisten yhdyskuntien rooli ja merkitys tunnustetaan yhteisössä ja yhteiskunnassa.

Monenkeskinen yhteistyö

Kaikki haastatellut islamilaiset yhteisöt ovat aktiivisia monenkeskisessä yhteistyössä niin toisten uskontojen kuin kuntien, kaupunkien, valtion ja viranomaisten kanssa. Muiden alueen moskeijoiden kanssa tehdään yhteistyötä etenkin, jos ministeriö tai kaupunki haluaa välittää tietoa alueen muslimeille. Tällöin yhdyskunnat järjestävät esimerkiksi tiedotustilaisuuksia tai seminaareja, jonne yhteisö kutsuu kohderyhmän paikalle. Esimerkiksi Resalatin nuorten ryhmä on ollut mukana pääministerin pyöreän pöydän keskustelussa. Yhteistyötä on myös yliopistojen kanssa ja yhdyskunnat ovat avoimia suomalaisen islamin tutkimukselle.

Osasta yhdyskuntia on myös eronnut muita islamilaisia yhdistyksiä ja yhdyskuntia, kuten esimerkiksi nuorisojärjestöjä. Näin on käynyt esimerkiksi Turun islamilaiselle yhdyskunnalle. Yhteydet irronneisiin yhteisöihin ovat säilyneet hyvinä.

Haastatteluissa nousee esille, kuinka halua yhteistyöhön olisi laajemminkin, mutta yhdyskuntien omat resurssit eivät aina ole riittävät, sillä myös moskeijan oma toiminta täytyy pitää käynnissä. Esille nousi myös, kuinka muihin maihin verrattuna Suomessa on vähän moskeijoiden välistä yhteistyötä. Pääasiallisena ongelmana tähänkin on resurssien puute ja yhdyskuntien pieni koko. Isoimmilla moskeijoilla yhteistyö toimii paremmin, mutta pienempiä moskeijoita on välillä hankala saada mukaan yhteistyöhön. Haastatteluissa nousi esille tarve Suomessa kasvaneille puheenjohtajille ja imaameille, jotka tietäisivät, miten suomalainen yhteiskunta toimii ja miten sitä voisi palvella omalla toiminnallaan.

Viranomaisyhteistyöhön toivottaisiin enemmän vastavuoroisuutta. Vaikka yhteistyö toimii hyvin, niin yhdyskunnissa nousee esille kokemus siitä, että heidän huoltaan esimerkiksi radikalisoitumisesta ei otettu tarpeeksi ajoissa huomioon viranomaisyhteistyössä. Yhteisön näkemiä varoitusmerkkejä ja huolta ei otettu kunnolla huomioon ennen kuin viranomaisten oma huoli radikalisoitumisesta kasvoi. Näin ollen yhteistyö vaatii aikaa, resursseja, kiinnostusta ja vastavuoroisuutta myös viranomaispuolelta. Myös vuoden 2023 hallituksen rasismikohu sopii tähän kategoriaan, jossa moskeijoiden huolta yhteiskunnan tilanteesta ja hallituksen toiminnasta ja sen vaikutuksista muslimien elämään Suomessa ei ole otettu kunnolla huomioon.

Uskontojen välinen yhteistyö

Moni haastatelluista moskeijoista koki, että uskontojen välisessä yhteistyössä olisi vielä parannettavaa. Haastatteluissa todettiin, että kaikki uskonnolliset yhdyskunnat tekevät tärkeää työtä ja monessa asiassa heillä on sama päämäärä:

uskonnonvapauden suojeleminen, ääriliikkeiden, uhkien ja uskonnollisen häirinnän vastustaminen. Kehittämisen varaa on kuitenkin keskinäisen tuen lisäämisessä ja yhdessä valtiolta tukien hakemisessa. Uskontojen välinen yhteistyö voi myös palvella yhteisöjä paikallisesti ja heidän arkisia tarpeitaan. Teoreettisella tasolla puhe vastavuoroisuudesta ei ole hyödyllistä, jos se ei näy käytännön tasolla. Jotta osallistuminen laajempaan yhteistyöhön mahdollistuisi, täytyy Islamilaisten yhdyskuntien ensin saada yhteisön oma toiminta vakaaksi. Tapahtumien sijaintia pääkaupunkiseudun ulkopuolella ei koeta haitaksi, jos matkoista on mahdollista saada korvaukset.

Vaikka moskeijoiden ja islamilaisten yhdyskuntien keskinäinen järjestäytyminen on vielä kehittymässä, ovat haastatellut yhdyskunnat silti aktiivisia uskontojen välisessä dialogissa Suomessa. Esimerkiksi Rabita on ollut mukana USKOT-foorumissa toiminnassa mukana jo perustamisvuodesta 2001 asti. Ennen USKOT-foorumia perustamista Rabita osallistui kaksi kertaa vuodessa presidentin kutsumana uskontotoimijoiden kokoontumiseen. Yhteisöillä on halua luoda dialogia, keskustelua ja ymmärrystä ihmisten välille.

Haastattelujen tuloksia: Haastatteluissa moskeijoiden edustajat toivat esiin tarpeen vahvistaa yhteistyötä viranomaisten kanssa. Esimerkiksi

Resalat-moskeijassa Helsingissä tuotiin esiin tarve parantaa vuoropuhelua viranomaisten kanssa, erityisesti radikalisoitumiseen liittyvissä kysymyksissä, joissa moskeija on toivonut varhaisempaa puuttumista.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija on havainnut, että islamilaiset yhteisöt tekevät yhteistyötä muiden uskonnollisten ryhmien ja viranomaisten kanssa, mutta resurssipula rajoittaa osallistumista. Konsultti painottaa, että enemmän tukea ja resursseja tarvitaan yhteistyön laajentamiseksi.
2. Tutkija toteaa, että islamilaiset yhteisöt toivovat enemmän vastavuoroisuutta viranomaisten kanssa tehdyssä yhteistyössä, erityisesti radikalisoitumisen ehkäisemisessä. Konsultti suosittelee varhaisempaa dialogia yhteisöjen ja viranomaisten välillä.
3. Tutkija on havainnut, että islamilaisilla yhteisöillä on vahva halu osallistua yhteiskunnalliseen keskusteluun, mutta heidän panostaan ei aina tunnisteta. Konsultti näkee tässä mahdollisuuden kehittää muslimiyhteisöjen asemaa yhteiskunnassa.

Muslimit osana yhteiskuntaa

Muslimien vähemmistöasema ja yleiskuva muslimeista usein vieraina ja erilaisina johtaa muslimit joko määrittelemään identiteettinsä vastakulttuuriseksi tai sulautumaan valtakulttuuriin. Islam siis toiseutetaan länsimaisesta kulttuurista, eikä sille anneta kunnolla tilaa integroitua. Kumpikaan ei äärimmillään palvele suomalaista yhteiskuntaa, vaan kasvattaa kuilua muslimien ja muiden Suomen asukkaiden välillä. Myös median luoma kuva muslimeista kasvattaa kuilua.

Kaikki haastateltavat asettavat kuvan muslimeista Suomessa neutraalin ja negatiivisen välille. Ennakkoluulojen koetaan useimmiten liittyvän väkivaltaan ja ekstermismiin ja olevan usein negatiivisia. Uutisissa muslimit tulevat esille usein vain negatiivisessa yhteydessä, jolloin haastatteluissa katsotaan, että tällöin tekijää ei nähdä yksilönä vaan teko yleistetään koko yhteisöön. Ennakkoluuloja syntyy myös julkisen tilan käytöstä, kun ajatellaan että muslimit tuovat oman uskontonsa julkiseen tilaan. Tällöin keskustelun ytimessä on julkisen ja yksityisen tilan raja. Suomalaiseen kulttuurin koetaan kuuluvan, että uskonto on yksityinen asia, jonka ei tulisi näkyä pukeutumisessa tai ulkonäössä. Haastatteluissa tämä nähdään esteenä integraatiolle. Esimerkiksi Koivukylän moskeijalla perjantaisin rukousaikaan joku saattaa soittaa

poliisin paikalle väenpaljouden vuoksi. Moskeijan läheisyydessä on myös pulaa parkkipaikoista eivätkä kaikki mahdu pysäköimään hyvin alueelle, jolloin väärästä pysäköinnistä tulee sakkoja. Esimerkki osoittaa kuinka paljon islamilla on tilaa näkyä julkisessa tilassa, ja kuinka yhdyskuntien tilat eivät myöskään aina sijaitse sopivalla paikalla osallistujamääriin nähden.

Ennakkoluulot

Muslimit kohtaavat ennakkoluuloja, joiden taustat voivat olla uskonnollisia, kulttuurillisia, poliittisia, taloudellisia tai rasistisia. Usein ennakkoluulojen taustasyöt ovat päällekkäisiä. Ennakkoluulot luovat yksipuolisen kuvan islamista ja muslimeista. Toinen syy laajaan islamkielteisyyteen on yleinen maahanmuuton vastustus. Islam mielletään yleisesti ei-suomalaiseksi ja ”maahanmuuttajien uskonnoksi”, jolloin kielteiset asenteet maahanmuuttoa kohtaan heijastuvat suoraan muslimeihin. Stereotypiat eli pelkistetyt kuvaukset ihmisryhmistä ovat yleensä tiedostamattomia ja sisältävät niin negatiivisia kuin positiivisiakin ennakkokäsityksiä. Jokainen voi kuitenkin pyrkiä tiedostamaan stereotypioita omasta ajattelustaan ja pyrkiä kohtaamaan muut yksilöinä. (Pauha, Onniselkä & Bahmanpour 2017, 111–112.)

Vastakkainasettelu ja suoranainen islam-vihamielisyys vaikeuttavat muslimien kotoutumista. Suurin osa suomalaisista muslimeista edustaa edelleen ensimmäisen sukupolven maahanmuuttajia, joista monet hyväksyvät sen, ettei heitä pidetä suomalaisina. Kuitenkin on myös paljon muslimeita, jotka eivät ole maahanmuuttajataustaisia, vaan ovat syntyneet tai kasvaneet Suomessa nuoresta iästä lähtien. Monille nuorille muslimeille on vaikea ymmärtää, miksi heitä ei kohdella tasa-arvoisina yhteiskunnan jäseninä. (Pauha, Onniselkä & Bahmanpour 2017, 113).

Ihmisen näkeminen pelkän uskonnon kautta ja muslimien näkeminen yhtenä ryhmänä, jota määrittää uskonto, on ongelmallista. (Hämeen-Anttila 2017, 165). Suomessa muslimit joutuvat kokemaan islamofobiaa ja heihin suhtaudutaan jopa kansainvälisesti katsottuna poikkeuksellisen kielteisesti ja torjuvasti, vaikka muslimeita on ollut Suomessa jo 1800-luvulta asti tataarien tultua Suomeen.

Islamofobia

Suomen muslimit kohtaavat arjessaan merkittävää islamofobiaa, joka on yksi rasmin muoto. Islamofobialla tarkoitetaan muslimeihin tai muslimiksi oletettuihin henkilöihin, ryhmiin tai yhteisöihin kohdistuvaa väkivaltaa, syrjintää ja vihapuhetta. Islamofobia juontaa juurensa negatiivisiin stereotypioihin, joita muslimeihin ja islamiin liitetään. Tämä johtaa muslimien ulos sulkemiseen ja epäinhimillistämiseen.

Islamilaisen teologian yliopistonlehtori Teemu Pauha sanoo, että Suomessa suhtaudutaan useiden kansainvälisten tutkimusten mukaan Euroopan – ja ehkä jopa maailman – mittakaavassa poikkeuksellisen kielteisesti islamiin. Suomi pitää kärkisijaa useammassakin islam-kielteisiä asenteita mitanneessa kansainvälisessä tutkimuksessa. Pauha viittaa muun muassa vuonna 2018 tehtyyn tutkimukseen, jossa suomalaiset olivat vastaajista yleisimmin sitä mieltä, että islam on perustavanlaatuisesti yhteensopimaton oman maan kulttuurin ja arvojen kanssa.

Nämä kielteiset asenteet osittain heijastuvat syrjivään käyttäytymiseen. Euroopan perusoikeusviraston raportin mukaan suomalaismuslimit kohtaavat häirintää ja suoranaista syrjintää enemmän kuin muslimit Euroopassa keskimäärin, Pauha sanoo.

Oikeusministeriön raportti *Tekoölyn hyödyntäminen vihapuheen seurannassa* (2021) paljastaa, että islamofobiaa levitetään aktiivisesti sosiaalisessa mediassa.

Vihapuheessa "muslimi" mainitaan peräti 26 %:ssa tekoölyn tunnistamista kommentteista. Tilastojen mukaan islamofobiaan liittyviä rikustuomioita on annettu Suomen käräjäoikeudessa vuosina 2012–2022 yhteensä 20. Vuonna 2018 poliisi kirjasi 155 viharikosilmoitusta, joista kolmasosa kohdistui muslimeihin tai islamin uskoon.

Vaikka rasismi ja vihapuhe ovat olleet viime aikoina laajasti esillä, islamofobiaa ei Suomessa tunnisteta riittävän vakavana ongelmana, eikä sen torjumiseksi ole tehty tarpeeksi konkreettisia toimenpiteitä.

Selvitys: Islamofobia on yleinen ilmiö, joka ilmenee vihamielisyytenä ja ennakkoluuloina muslimeja kohtaan. Tämä voi ilmetä julkisena häirintänä, uhkailuna tai median negatiivisena uutisointina. Islamofobia estää muslimien täysipainoista osallistumista yhteiskuntaan ja ruokkii vastakkainasettelua.

Haastattelujen tuloksia: Haastatteluissa Resalat-moskeijan ja Helsingin Islam Keskuksen edustajat kertoivat, että islamofobia näkyy usein uhkailuna ja ilkivaltana moskeijoita kohtaan. He toivat esille, että media antaa muslimeista usein negatiivisen kuvan, mikä lisää islamofobian yleisyyttä.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija korostaa, että islamofobia on merkittävä este muslimien yhteiskuntaan kuulumiselle ja osallistumiselle.
2. Tutkija toteaa, että islamofobia luo muslimeille jatkuvan ulkopuolisuuden tunteen. Konsultti ehdottaa, että yhteisöjen ja viranomaisten välinen vuoropuhelu syvenee islamofobian torjumiseksi.
3. Tutkija huomauttaa, että nuoret muslimit ovat erityisen haavoittuvia islamofobialle. Konsultti suosittelee laajempaa koulutusohjelmaa, joka käsittelee islamofobiaa ja sen vaikutuksia yhteisöissä.

Mediakuva

Yksi syy islamofobiaan on todennäköisesti yksiulotteinen mediakuva: uutisoinnissa islam ja muslimit liitetään tyypillisesti erilaisiin konflikteihin ja väkivaltaan.

Viihteessä, kuten elokuvissa, muslimit taas esitetään vääristettyinä, usein liioitellun uskonnollisina ja tavoiltaan länsimaihien sopimattomana. Erilaiset ääri-ilmiot, esimerkiksi terrorismi, saavat paljon näkyvyyttä mediassa, mutta on hyvä muistaa, että ne eivät ole koko totuus. Vain hyvin harva muslimi esimerkiksi kannattaa erilaisia ääriliikkeitä.

Haastatteluissa myös medialla koetaan olevan iso rooli siinä, millainen kuva muslimeista syntyy. Haastateltava painottaa, että islamia ei ole tuotu esille virheellisesti, mutta se saa useimmiten tilaa mediassa vain, jos jotain negatiivista tapahtuu. Esille nousi myös Helsingin sanomien kirjoitus Ramadanista. Tämä koettiin tärkeäksi islamilaisen kulttuurin nostoksi, mutta samalla harmiteltiin kuinka

paasto tuotiin ongelmien kautta esille. Samalla koettiin, että artikkelissa tehtiin yleistyksiä paastoamisesta.

Haastatteluissa todettiin, että islamofobia ja tietämättömyys näkyy, jos esille nousseita tapauksia tarkastellaan uskonnonvapauden näkökulmasta.

Uskonharjoittamiseen liittyvät kysymykset esitetään muslimien kohdalla negatiivisesti, vaikka kyseessä olisi uskonnonvapautteen kuuluva asia. Esimerkiksi haastatteluissa nousi esille tytöille järjestetty juhla, jossa he saivat rukoilla yhdessä. Tästä syntyi pakkohunnutuksen somemyrsky viestipalvelu X:ssä. Media haastatteli yhteisöä tämän perusteella ja lopulta artikkeli koettiin olevan tönkösti kirjoitettu retoriikalla “miksi muslimien pitää opettaa islamia lapsille”. Haastateltava korosti, kuinka hijabin käyttö ja sen merkitys käydään läpi yhteisön opetuksessa. Jokaisella on mahdollisuus itse päättää omasta huivinkäytöstään.

Syrjintä

Euroopan unionin perusoikeusviraston (FRA) EU-MIDIS II-raportista tehdystä tulostiivistelmä *Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus Muslimit – Poimintoja tuloksista* antaa kattavan kuvan musliminuorten kokemasta syrjinnästä. Tutkimuksessa huomattiin, että nuoremmat kokevat vihaan perustuvaa häirintää enemmän kuin varttuneempi väestö. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018, 45) EU-MIDIS II -tutkimuksessa havaittiin, että tutkimusten nuorista jopa 16 prosenttia oli joutunut poliisin pysäytetyksi ja heistä 42 prosenttia uskoi sen johtuvan heidän etnisyydestänsä tai maahanmuuttajataustaisuudesta. He, jotka olivat nuoria tai käyttivät jotain uskonnollista vaatetusta, kuten päähuiivia, pysäytettiin vielä useammin. Se, että nuoria muslimeita pysäytetään vain heidän etnisyytensä vuoksi, vahingoittaa muslimiyhteisön ja lainvalvontaviranomaisten yhteistyötä ja laskee luottamusta heihin. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018, 17).

EU-MIDIS II -tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana neljä kymmenestä muslimivastaajasta (39 prosenttia) koki tulleen syrjityksi etnisen tai maahanmuuttajataustansa – johon sisältyvät ihonväri, etninen alkuperä tai maahanmuuttajatausta ja uskonto tai uskonnollinen vakaumus – vuoksi yhdellä tai useammalla arkielämän alueella. Yksi neljästä (25 prosenttia) oli kokenut tällaista syrjintää tutkimusta edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Noin 17 prosenttia

muslimivastaaajista ilmoitti kokeneensa syrjintää uskonnon tai uskonnollisen vakaumuksen vuoksi tutkimusta edeltäneiden viiden vuoden aikana, kun vuoden 2008 EU-MIDIS I -tutkimuksessa tämä osuus oli 10 prosenttia. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018, 13–14, 26)

Maahanmuuttajien ”syrjäytymisalttius” on osaltaan rakentamassa kuvaa muslimeista, jossa muslimit nähdään kyvyttöminä sopeutumaan, vaikka todellisuudessa ongelmien taustalla ovat rakenteelliset tekijät: rasismi ja syrjintä. (Tokola ym. 2019, 24–25).

Syrjäytymisriski ja vaikeuksiin joutuminen lisääntyy, mikäli maahanmuuttajataustaisten lapsiin kohdistuvaan häirintään ja huono-osaisuuteen ei puututa. Nämä ongelmat ovat saaneet liian vähän huomiota Suomessa.

Eräissä haastattelussa kuvataan, kuinka rasismi Suomessa on vaihtoehtoisesti joko suorasukaista ja häpeämätöntä, tai piilorasismia ja salonkikelpoista ennakkoluuloa ja syrjintää. Ilmiötä kuvataan Euroopan laajuiseksi. Haastattelussa todetaan, kuinka suurin osa eurooppalaisista ja suomalaisista muslimeista tuntee elävänä islamofobian ja epätasa-arvon. Monesti kun on kyse muslimeista, niin myös heihin liittyvä asia nähdään ongelmana. Tätä ei edesauta, että haastatellun kokemuksen mukaan tieto ja opetus islamista on hyvin vähäistä kouluissa ja eri ammateissa, jolloin kuva muslimeista ei monipuolistu.

Häirintä

Etnisyyteen tai maahanmuuttajataustaan perustuvaa häirintää ovat yleisemmin loukkaavat eleet tai epäsoviva tuijotus, jota oli kokenut viimeisen 12 kuukauden aikana 21 prosenttia tutkimuksen vastaajista. Nuoret kokivat henkilökohtaista häirintää ja verkossa tapahtuvaa häirintää vielä enemmän kuin vanhemmat muslimit. Fyysistä väkivaltaa oli taas kokenut viimeisen 12 kuukauden aikana kaksi prosenttia tutkittavista, joista nuoremmat olivat kokeneet enemmän kuin vanhemmat vastaavat. Ne muslimit, jotka olivat kotoisin Saharan eteläpuolisesta Afrikasta, olivat kokeneet enemmän fyysistä väkivaltaa kuin esimerkiksi Etelä-Aasiasta tulleet. (Euroopan unionin perusoikeusvirasto 2018, 47–48).

Kaikki haastatellut yhdyskunnat totesivat, että muslimeihin kohdistuu rasismia. Rasismin ja islamofobian välistä eroa ei lähdetty tarkentamaan. Haastatteluissa todettiin, että rasismi ei synny tyhjiössä. Sen katsotaan kehittyvän, kun ennakkoluuloja sisältävä tieto toimintatavoista tavoittaa ihmiset median ja

julkisuuden henkilöiden kautta. Yhdyskunnille tämä näkyy uhkailuna, tilojen töhrimisellä ja sosiaalisessa mediassa häirintänä. Häirintä vaikuttaa toimintaan myös siten, että moni ei halua olla näkyvillä toiminnassa. Moni pelkää maalitusta somessa, netissä ja arjessa. Naisten uskonnollisuus näkyy ulospäin enemmän, jolloin heihin myös kohdistuu enemmän uskontoperusteista häirintää. Ihon värin koetaan kuitenkin merkitsevän uskontokuntaa enemmän häirinnän tapauksissa. Kielteiset asenteet koetaan läsnä oleviksi kokonaisvaltaisesti arjessa ja työelämässä.

Häirintä on vaikuttanut myös isompien tapahtumien järjestämiseen, jossa huomio kiinnittyy vapaaehtoisvoimin järjestettäviin turvajärjestelyihin. Tällöin keskuksen ovilla on usein henkilöitä tarkkailemassa saapuvia osallistujia. Tapahtumia järjestäessä keskus joutuu myös miettimään mihin aikaan se tapahtumansa järjestää. Joskus keskus joutuu sulkemaan moskeijan ulko-ovet rukouksen ajaksi, vaikka moskeijan on tarkoitus olla avoin tila. Esimerkiksi Uuden Seelannin moskeijaan tehdyn aseellisen iskun jälkeen rukoushetket tuntuivat turvattomilta.

Yhteisöissä oltiin tyytyväisiä poliisin toimintaan tappo- ja pommiuhkausten kohdalla. Esimerkiksi Rabita on saanut pommiuhkauksen, josta yhteisö teki rikosilmoituksen. Poliisi otti tilanteen vakavasti ja tilanne saatiin ratkaistua rauhallisesti. Joissain tapauksissa häirintä yhdistyy myös kansainväliseen poliittiseen vaikuttamiseen esimerkiksi Iranin ja shiiamuslimien kohdalla.

Haastattelujen tuloksia: Haastatteluissa muslimiyhteisöjen edustajat kertoivat, että kokemukset syrjinnästä ja rasismista ovat yleisiä, erityisesti päähuivia käyttävien musliminaisten keskuudessa. Selvityksessä nousi esiin, että syrjintä vaikuttaa nuorten hyvinvointiin ja heidän suhteeseensa sekä suomalaisuuteen että islamilaiseen identiteettiin.

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija toteaa, että nuorten muslimien kohtaama syrjintä voi heikentää heidän sosiaalista ja psykologista hyvinvointiaan. Konsultti suosittelee, että kouluissa ja nuorisotyössä lisätään tietoisuutta musliminuorten kohtaamasta syrjinnästä.
2. Tutkija korostaa, että syrjintä voi ilmetä hienovaraisina mikroaggressioina, jotka vaikeuttavat muslimien suomalaiseen yhteisöön kuulumisen tunnetta. Konsultti ehdottaa vahvempia ennaltaehkäiseviä toimia ja ohjelmia, jotka tukevat muslimien osallistumista yhteiskuntaan.

3. Tutkija huomauttaa, että huivia käyttävät musliminaiset kohtaavat erityisen paljon syrjintää. Konsultti suosittelee lisäämään vertaistukiryhmiä muslimeille ja tarjoamaan heille turvallisia tiloja jakaa kokemuksiaan.

Työelämä

Suomen työmarkkinoilla somalit, irakilaiset, arabit ja muslimit kokevat merkittävää syrjintää, joka ilmenee työmahdollisuuksien vähäisyytenä, vaikka heidän koulutuksensa ja työkokemuksensa vastaisivat täysin suomalaistaustaisia hakijoita. Useat tutkimukset, kuten Akhlaq Ahmadin (2019) tekemä kenttäkoe, osoittavat, että etniseen alkuperään ja uskontoon perustuva syrjintä on laajalle levinnyt ja systemaattista. Ahmadin tutkimus paljastaa karuja tilastollisia eroja eri etnisten ryhmien työllistymismahdollisuuksissa, erityisesti muslimimaahanmuuttajien kohdalla.

Ahmadin tutkimuksessa lähetettiin 5 000 työhakemusta viiden eri etnisen ryhmän edustajilta, joista yksi oli suomalaistaustainen, yksi englantilaistaustainen, yksi venäläistaustainen, yksi irakilaistaustainen ja yksi somalialaistaustainen. Hakijat olivat täysin samankaltaisia koulutukseltaan, työkokemukseltaan ja taidoiltaan, ja ainoa ero oli heidän nimensä ja äidinkieltensä. Tulokset osoittavat selkeästi, että somali- ja irakilaistaustaiset hakijat saavat merkittävästi vähemmän kutsuja työhaastatteluihin kuin suomalais- tai englantilaistaustaiset hakijat.

Eryteisesti somalialais- ja irakilaistaustaiset hakijat kohtaavat vakavaa syrjintää. Somalialaistaustaisilla hakijoilla haastattelukutsu tuli vain 9,9 %:ssa hakemuksista, kun taas irakilaistaustaisilla hakijoilla vastaava luku oli 13,4 %. Suomalaisilla hakijoilla tämä luku oli 39 %. Tämä tarkoittaa, että somalialaistaustaisen hakijan on lähetettävä lähes neljä kertaa enemmän työhakemuksia kuin suomalaistaustaisen hakijan saadakseen saman määrän haastattelukutsuja. Samoin irakilaistaustaisen hakijan on lähetettävä lähes kolme kertaa enemmän hakemuksia. Tämä syrjinnän ero näkyy myös siinä, kuinka englantilaistaustainen hakija saa 26,9 % yhteydenottoja, mikä on lähempänä suomalaisia kuin muita maahanmuuttajaryhmiä.

Tutkimuksessa ilmeni myös, että miehet kohtaavat suurempaa syrjintää kuin naiset. Esimerkiksi somalialaistaustaisista mieshakijoista vain 6,8 % sai kutsun työhaastatteluun, kun taas naisilla luku oli hieman korkeampi, 13 %. Tämä

sukupuoliero on kuitenkin selvä osoitus siitä, että etnisyys ja uskonto vaikuttavat suuresti työmarkkinoilla koettuun syrjintään, erityisesti silloin, kun kyse on muslimimiehistä.

Ahmadin tutkimus tuo esiin myös sen, että islamilainen tausta voi olla merkittävä haittatekijä työllistymisessä. Suomessa tehdyn tutkimuksen mukaan (Pew Research Center, 2018) 62 % suomalaisista kokee islamin olevan ristiriidassa suomalaisen kulttuurin ja arvojen kanssa, mikä heijastuu muslimimaahanmuuttajien kokemaan syrjintään. Tämä kielteinen asenne näkyy työmarkkinoilla konkreettisina syrjintätilanteina, joissa muslimimaahanmuuttajat jäävät ilman työhaastattelukutsuja tai kohtaavat syrjiviä rekrytointikäytäntöjä.

Työnantajien asenteet vaikuttavat merkittävästi muslimien ja erityisesti somali- ja arabilaistaustaisten maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksiin.

Työmarkkinoilla vallitsee selkeä etninen ja uskonnollinen hierarkia, jossa Euroopan ulkopuolelta tulevia maahanmuuttajia kohdellaan epäoikeudenmukaisesti.

Esimerkiksi irakilais- ja somalialaistaustaiset hakijat saavat selvästi vähemmän yhteydenottoja kuin venäläistaustaiset hakijat, vaikka kaikki muut henkilökohtaiset ominaisuudet olisivat identtisiä.

Yhteenvedona voidaan todeta, että maahanmuuttajataustaiset muslimit, erityisesti somalit ja arabit, kohtaavat huomattavaa syrjintää Suomen työmarkkinoilla. Tämä syrjintä ilmenee konkreettisina esteinä työllistymisessä, ja se on osa laajempaa rakenteellista ongelmaa, jossa työnantajien ennakkoluulot ja asenteet estävät muslimimaahanmuuttajien täysipainoisen osallistumisen työelämään.

Myös haastatteluissa nousi esille, kuinka maailman tapahtumat heijastuvat herkästi muslimien arkeen, myös työelämään. Useimmiten uutiset muslimista nousevat otsikoihin vain negatiivisessa yhteydessä, jolloin koettiin, että muslimin työpaikalla oletetaan muslimin olevan tilanteen asiantuntija. Yksi haastateltavista myös toteaa, kuinka opiskelun jälkeen siirtyminen työelämään voi olla hankalaa. Koetaan, että tässä yhteiskunnan täysinäiseksi jäseneksi tulemiselle syntyy esteitä.

Osa muslimista eroaa ulkonäöltään enemmistöstä. Eritoten joidenkin musliminaisten käyttämä huivi on herättänyt keskustelua näkyvästä uskonnollisuudesta ja sen sallimisesta. Islamin harjoittaminen korostuu päivittäisissä rukouksissa ja naisten pukeutumisessa. Monille musliminaisille on ollut haasteellista

työllistyä koulutustaan vastaaviin tehtäviin. Asenteet ovat kuitenkin vähitellen muuttumassa, erityisesti terveydenhuollon alalla, jossa monia huivia käyttäviä musliminaisia on palkattu työvoimapulan vuoksi. Esimerkiksi Helsingin ja Uudenmaan sairaanhoitopiirissä (HUS) on tarjottu huivia jo 2000-luvun alusta osana työasua. Muslimien edustus eri ammattiryhmissä on kasvussa. Haasteena on, että muslimeja ei aina palkata koulutustaan vastaaviin työpaikkoihin, myöskään akateemisilla aloilla ja asiantuntijatehtävissä. Tässä vastuu on työelämäsektorilla ja työnantajilla. Kun musliminaiset pääsevät työelämään ja verkostoituvat suomalaisessa yhteiskunnassa, he voivat vahvistaa oman uskonnollisen yhteisönsä asemaa. Keskustelu uskonnonvapaudesta ja erityisesti sen myönteisestä merkityksestä tarvitsee aktiivista panosta myös muslimiyhteisöltä. (Pauha, Onniskä & Bahmanpour 2017, 109)

Tutkijan ja konsultin johtopäätökset ja havainnot:

1. Tutkija korostaa, että syrjintä työelämässä estää muslimien ammatillista etenemistä ja heikentää heidän taloudellista hyvinvointiaan. Konsultti suosittelee, että työnantajille tarjotaan koulutusta monimuotoisuudesta ja syrjimättömyydestä.
2. Tutkija huomauttaa, että huivin käyttö koetaan usein työmarkkinoilla ongelmalliseksi. Konsultti ehdottaa, että työpaikoilla lisättäisiin uskonnollista tietoisuutta ja ymmärrystä moninaisuuden edistämiseksi.
3. Työpaikkojen lisäksi tutkija ja konsultti suosittelevat tutkimuksen laajentamista oppilaitoksiin.

Vaikuttamismahdollisuudet yhteiskunnassa

Haastatteluissa muslimit koettiin selkeäksi osaksi suomalaista yhteiskuntaa. Muslimit asuvat suomessa ja ovat suomalaisia, maksavat veroja ja suorittavat asepalveluksen. Haastatteluissa esille noussut yhteinen kokemus kuitenkin on, että yhteiskunta itse ei aina ajattele näin ja se näkyy suorassa ja rakenteellisessa rasmissa, jota muslimit kohtaavat arjessaan. Haastatteluissa toistuu tunne siitä, että suomalaisen muslimin täytyy aina todistella itseään, omaa suomalaisuuttaan ja ajoittain jopa omaa ihmisyyttään muslimina. Mittari suomalaisuudelle vaihtelee ulkonäön perusteella. Nuorena muslimin kokemus yhteiskunnan jäsenyydestä voi olla vahvempi, mutta kun vanhenee, opiskelee ja siirtyä työelämään niin alkaa kohtaamaan yhä enemmän

esteitä. Monen kolauksen jälkeen jaksaminen vähenee ja syntyy kokemus siitä, ettei täysin pääse mukaan yhteiskuntaan.

Eräs haastateltava kokee, että muslimien mahdollisuudet vaikuttaa heitä koskeviin asioihin ovat minimaaliset. Osittain tämä johtuu jo demografiasta, sillä yhden prosentin vähemmistönä on vaikea tehdä isoa yhteiskunnallista muutosta yksin. Muslimeilla ei ole ollut paljon sijaa erityisesti heihin kohdistuvassa päätöksenteossa. Muslimiyhteisö harvoin on mukana niissä pöydissä, joissa heitä koskevia päätöksiä tehdään. Päätös ja tiedoksianto vain luetaan muualta ja muslimeja ei osallisteta päätöksentekoon. Toisaalta haastatteluissa nousi esille kokemuksia, joissa oman yhteisön sisällä voi vaikuttaa, kun on aktiivinen, järjestäytynyt ja maksaa jäsenmaksut. Viranomaisten kanssa tehdyn yhteistyön koetaan kuitenkin kehittyvän koko ajan.

Haastatteluissa nousi esille, kuinka yhteiskunnan tulisi käydä kunnolla keskustelua uskonnonvapaudesta, ja siitä mitä se oikeasti tarkoittaa ja mitä se on käytännössä. Suomessa myös toimii puolueita, joiden toiminnassa ja johtajuudessa näkyy selkeästi islamofobia ja rasismi. Tämä vähentää haastateltavien mukaan tunnetta muslimien vaikuttamismahdollisuuksista. Esimerkiksi turvapaikanhakijoilla on tunne, että suomessa saa harjoittaa uskontoaan, mutta käytännössä tämä ei onnistu. Suomessa pitäisi käydä enemmän keskustelua siitä, miten vähemmistöjä halutaan kohdella.

Yhteisöjen kohtaamat haasteet

Isoin yhteisöjen kohtaama haaste on resurssipula. Tämä vaikeuttaa toiminnan järjestämistä ja sen kehittämistä. Etenkin mahdollisuus palkata työntekijä moskeijaan helpottaisi toimintaa ja sen kehittämistä. Valtion tulisi antaa yhdenvertaisempaa tukea uskonnollisille yhdyskunnille. Nyt tuki on hakemusten varassa, eikä aina edes taattua. Yhden haastattelun mukaan paras tuki olisi kuitenkin tunnistaa kaikki se työ, mitä moskeijat tekevät. Tähän työhön lukeutuvat ne monet erilaiset palvelut, joita kunnan tai kaupungin tulisi hoitaa moskeijan sijaan. Haastatteluissa nousi esille tunne siitä, että kunnan ja kaupungin hankkeet ja sosiaalineuvonta ovat erillään joistain ihmisryhmistä, jotka palveluja tarvitsisivat ja käyttäisivät. Haastateltava toivoo, että viranomaiset tulisivat paikan päälle tutustumaan moskeijan toimintoihin. Moskeija ei ole suljettu tila, vaan yhteisön tapaamispaikka ja sen kannattelija.

Tuki valtiolta

Valtiolta kaivataan enemmän tukea ja tehdyn työn merkityksellisyyden tunnustamista. Haastatteluissa nousee esille toive siitä, että valtion suhtautuminen islamilaisten yhteisöjen tukemiseen on liian kriittistä. Valtiolta saatu tuki ei ole riittävää verrattuna siihen, kuinka paljon resursseja yhteisöt ovat laittaneet yhteistyön rakentamiseen. Välillä tuntuu, että on ollut jopa systemaattista ja tietoista kehityksen hidastamista uskonnollisten yhdyskuntien tasa-arvon ja osallisuuden nimissä. Osa yhteisöistä on isompia ja vanhempia, osa puolestaan vasta muodostumassa. Kokoerojen vuoksi yhdyskunnilla on erilaisia tarpeita.

Haastatteluissa Suomen tukijärjestelmää uskonnollisille yhteisöille verrattiin muihin pohjoismaihin. Haastateltavat katsoivat, että muissa pohjoismaissa on käytössä paremmat tukimallit, joissa saadaan tukea jäsenmäärän perusteella, osassa kaikilla uskonnollisilla yhteisöillä on myös verotusoikeus. Haastateltavat nostivat esille, kuinka Suomessa voi hakea pientä yleisrahoitusta, mutta sen saaminen ei ole varmaa. Tuki ei myöskään kata kunnolla toimintaa, vaan on nimellinen avustus.

Turvallisuusrahoituksen jakamisessa katsotaan olevan epäkohtia. Haastatteluissa nousi esille kokemus siitä, että tuet eivät jakaudu tasaisesti uskontojen välille, vaikka ongelmat ja uhka olisivat samantasoisia.

Haastatteluissa nousi esille myös ilo siitä, että Suomessa on oikeuksia, joita ei aina ole lähtömaissa tai muissa Euroopan maissa esimerkiksi Ranskassa. Haastateltavien mukaan aktiivisessa vuorovaikutuksessa oleminen helpottaa yhteistyön tekemistä eniten.

Kirjallisuus ja lähteet

Kirjallisuus

- Ahmad, A. (2020). Kokeellinen tutkimus etniseen alkuperään perustuvasta syrjinnästä suomalaisilla työmarkkinoilla. teoksessa V. Kazi, A. Alitolppa-Niitamo, & A. Kaihovaara (Toimittajat), *Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2019: Tutkimusartikkeleita kotoutumisesta* (Sivut 15–27). Artikkelin 1 (TEM oppaat ja muut julkaisut; Nro 2019:10). Työ- ja elinkeinoministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-487-7>
- Ahokas, Anni ym. (2021). *Muslimit terveydenhuollon asiakkaina*. Helsingin yliopiston teologinen tiedekunta.
- Bayrakli, Enes ja Farid Nafez toim. (2022) *European Islamophobia Report*. Leopold Weiss Institute, Austria.
- Hämeen-Anttila, Jaakko (2017) *Uusi islamin käsikirja*. Helsinki: Otava.
- Pauha, Teemu, Onniselkä, Suaad & Abbas Bahmanpour (2017). Kaksi vuosisataa suomalaista islamia. *Monien uskontojen ja katsomusten Suomi*. Toim. Ruth Illman, Kimmo Ketola, Riitta Latvio, & Jussi Sohlberg. Kirkon tutkimuskeskuksen verkkojulkaisu; No. 48. Kirkon tutkimuskeskus. 104–115.
- Pauha, Teemu & Johanna Konttori (2022). Johdanto: keitä ovat suomalaiset muslimit. *Suomalaiset muslimit*. Toim. Teemu Pauha & Johanna Konttori. Gaudeamus. 8–19.
- Konttori, Johanna (2022). Suomalainen islam eurooppalaisessa kontekstissa. *Suomalaiset muslimit*. Toim. Teemu Pauha & Johanna Konttori. Gaudeamus. 20–30.
- Pauha, Teemu & Abbas Bahmanbour (2022). Shiialaisuus Suomessa. *Suomalaiset muslimit*. Toim. Teemu Pauha & Johanna Konttori. Gaudeamus. 31-44.
- Pauha, Teemu (2018). *Religious and national among young Muslims in Finland: A view from the social constructionist social psychology of religion*. Väitöskirja. Helsingin yliopisto.
- Sipilä, Suvi (2012). Islam, identiteetti ja naiseuden tuottaminen suomalaisten musliminaisten blogeissa. Pro gradu -tutkielma.
- Tokola, Nina, Tiina Rättilä, Päivi Honkatukia, Fath E. Mubeen & Irmeli Mustalahti (2019). ”Haluan tulla nähdyksi huiviltani”: nuorten musliminaisten kokemuksia kuulumisesta työelämässä. *Nuorisotutkimus* Vol 37. No. 2. Toim. Onodera Henri, Marja Tiilikainen & Helena Oikarinen-Jabai. Helsinki: Nuorisotutkimusseura. 21–35.
- Tuovinen, Meri (2015). *ELÄMÄNTAPANA ISLAM - Islamin ja uskonyhteisön ilmentäminen suomalaisten, islamiin kääntyneiden naisten haastatteluissa*. Pro gradu -tutkielma.

Verkkolähteet

Hautausmaat (sa.). *Islamilainen hautaus*.

<https://www.islamilainenhautaus.info/hautausmaat-suomessa.html>

Helsinki Islam Keskus (sa.). *Uskonnot Suomessa*. Kirkon tutkimuskeskus. Uskonnot Suomessa -tietokanta. <https://uskonnot.fi/yhteiso/helsinki-islam-keskus/>

Helsingin Islam seurakunta (sa.). *Uskonnot Suomessa*. Kirkon tutkimuskeskus. Uskonnot Suomessa -tietokanta. <https://uskonnot.fi/yhteiso/helsingin-islam-seurakunta/>

Moisio, Teppo (2013). Ainoa oikea moskeija on Järvenpäässä. *Helsingin Sanomat*. <https://www.hs.fi/kaupunki/art-2000002660675.html>

Euroopan unionin perusoikeusvirasto (2018). *Muslimit – Poimintoja tuloksista Toinen Euroopan unionin vähemmistöjä ja syrjintää koskeva tutkimus*. European Union Agency for Fundamental Rights (FRA). <https://fra.europa.eu/en/publication/2017/second-european-union-minorities-and-discrimination-survey-muslims-selected>

Resalat Islamilainen Yhdyskunta – Suomen Ähl-e Beit (sa.) *Uskonnot Suomessa*. Kirkon tutkimuskeskus. Uskonnot Suomessa -tietokanta. <https://uskonnot.fi/yhteiso/resalat-islamilainen-yhdyskunta/>

Salminen, Reeta & Eetu Pietarinen (2015). Kielimoskeija: Kallion moskeijassa lapsista kasvatetaan pakistanilaisia. *Yle*. <https://yle.fi/a/3-8374875>

Suomen Islamilainen Yhdyskunta (sa.). Islam. *Uskonnot Suomessa*. Kirkon tutkimuskeskus. Uskonnot Suomessa -tietokanta. <https://uskonnot.fi/yhteiso/suomen-islamilainen-yhdyskunta/>

Tietoa meistä (sa.) *Suomen Islam Keskus*. <https://www.hic.fi/fin/>

Yhteisöt (sa.). *Uskonnot Suomessa*. Kirkon tutkimuskeskus. Uskonnot Suomessa -tietokanta. <https://uskonnot.fi/yhteiso-osasto/islam/>

Liitteet

Haastattelukysymykset

KYSELY I

Milloin yhteisö perustettu? Milloin se on rekisteröity?

Miten yhteisö on perustettu? Mikä loi tarpeen yhteisön perustamiselle?

Miten kuvailisit yhteisön opillisia painotuksia?

Paljonko yhteisöllä on jäseniä/osallistujia?

Kuka johtaa yhteisön toimintaa? Onko vaihtuvuutta?

Millainen kulttuuritausta yhteisöllä on?

Millainen kielellinen tausta yhteisöllä on? Mitä kieltä käytetään eniten?

Missä toiminta sijaitsee?

KYSELY II

Millaiset tilat on käytössä toimintaa varten?

Onko tila oma vai vuokralla?

Onko ollut hankaluuksia moskeijan perustamisessa tai ylläpidossa?

Millaiset tilat olisivat parhaat yhteisön toiminnalle?

KYSELY III

Mitä toimintaa yhteisöllä on?

Millaista vapaaehtoistoimintaa yhteisöllä on?

Miten nuorten / naisten / lasten osallisuus näkyy toiminnassa?

Toimitaanko yhteistyössä muiden moskeijoiden / järjestöjen kanssa?

Onko moskeija kontaktissa muiden uskontojen edustajien kanssa?

Onko yhteistä toimintaa valtion/kunnan/kaupungin kanssa?

KYSELY IV

Koetko, että kuva muslimeista Suomessa on positiivinen / neutraali / negatiivinen? Miksi?

Millaisia islamiin ja muslimeihin kohdistuvia ennakkoluuloja olet kohdannut?

Millaista tietoa ja kuvaa islamista pitäisi tuoda enemmän esille?

KYSELY V

Koetko, että muslimeihin kohdistuu rasistista/uskonnollista syrjintää ja häirintää?

Erottuvatko rasistinen ja uskonnollinen syrjintä toisistaan?

Vaikuttaako syrjintä / häirintä uskonnollisten yhteisöjen toimintaan? Miten?

KYSELY VI

Koetko, että yhteisöllä on mahdollisuus vaikuttaa sitä koskeviin asioihin? Miksi?

Miksi ei?

Koetko, että muslimit ovat suomalaisen yhteiskunnan jäseniä? Miksi? Miksi ei?

Koetko, että valtion tarjoama tuki uskonnollisille yhdyskunnille on riittävää? Jos ei, mitä kaipaisit lisää?

Miten uskontojen välinen yhteistyö voisi olla hyödyksi muslimeille Suomessa?

USKOT - RESA - CORE

